

НЯМЕЦКІЯ І БЕЛАРУСКІЯ ПРЫМАЎКІ ПРА ДНІ ТЫДНЯ І ІХ ІНТЭРПРЭТАЦЫЯ Ў АБЕДЗВЮХ МОВАХ

П.А. Лаворчык, 1 курс

Навуковы кіраўнік – А.А. Селіванава, м.пед.н., выкладчык

Палескі дзяржаўны ўніверсітэт

Прыказкі і прымаўкі з'яўляюцца важнай часткай культурнай спадчыны любога народа. Яны адлюстроўваюць светаўспрыманне, традыцыі і каштоўнасці грамадства. У дадзенай працы мы разгледзім нямецкія і беларускія прыказкі, звязаныя з днямі тыдня, і іх інтэрпрэтацыю ў беларускай мове. Гэта дазволіць выявіць як агульныя, так і адметныя рысы ў культурных кантэкстах дзвюх моў.

Мэтай дадзенага даследавання з'яўляецца аналіз нямецкіх і беларускіх прыказак, звязаных з днямі тыдня, і іх інтэрпрэтацыя ў беларускай мове. Даследаванне накіравана на выяўленне культурных, моўных і семантычных асаблівасцей, якія адлюстроўваюць светаўспрыманне і традыцыі двух народаў.

Задачы даследавання:

- Сістэматызаваць нямецкія прыказкі пра дні тыдня.
- Правесці параўнальны аналіз з беларускімі аналагамі.
- Выявіць культурныя і гістарычныя кантэксты, якія ўплываюць на фарміраванне прыказак у абедзвюх мовах.
- Вызначыць семантычныя адрозненні і падабенствы ў інтэрпрэтацыі прыказак.

Актуальнасць дадзенага даследавання абумоўлена некалькімі фактарамі:

Культурнае ўзаемадзеянне: ва ўмовах глабалізацыі і міжкультурных зносін важна разумець, як розныя культуры выказваюць свае каштоўнасці і светаўспрыманне праз мову. Прыказкі з'яўляюцца важнай часткай фальклору і адлюстроўваюць менталітэт народа.

Лінгвістычныя асаблівасці: вывучэнне прыказак пра дні тыдня дазваляе глыбей зразумець структуру мовы, яе ідыяматычныя выразы і асаблівасці семантыкі, што можа быць карысна для лінгвістаў і выкладчыкаў.

Захаванне культурнай спадчыны: даследаванне прыказак садзейнічае захаванню і папулярызаванню культурнай спадчыны як нямецкага, так і беларускага народаў, што асабліва важна ва ўмовах сучаснага свету.

Для дасягнення мэты даследавання быў праведзены аналіз прыказак, звязаных з днямі тыдня ў беларускай і нямецкай мовах.

Нямецкая мова	Беларуская мова
1. <i>Der Montag ist der beste Tag, um die Woche zu beginnen.</i> (Панядзелак – лепшы дзень, каб пачаць тыдзень.) – Гэта прыказка падкрэслівае важнасць панядзелка як пачатку новага тыдня. [2].	Панядзелак у беларусаў успрымаецца як цяжкі, няўдалы дзень для пачыну важных спраў. Прыказкі “ <i>Не пашанцавала з раніцы, не пашэнціць і вечарам</i> ” і “ <i>У панядзелак работы не пачынай і ў дарогу не выязджай</i> ” падкрэсліваюць гэтую непапулярнасць. Існуе шэраг забарон, звязаных з панядзелкам, якія тычацца як працы, так і фінансавых пытанняў (“ <i>У панядзелак грошы пазычаць – увесь тыдзень траты</i> ”). Прыказка “ <i>З панядзелка на ўвесь тыдзень – шчасце або няшчасце</i> ” паказвае на тое, што пачатак тыдня можа задаць тон усім наступным дням. Прыказка “ <i>У панядзелак ідуць вяселлі, а ў аўторак – на могількі</i> ” можа метафарычна паказваць на рэзкае вяртанне да працоўных будняў пасля адпачынку. “ <i>Панядзелак – дзень цяжкі.</i> ” (Гэта пацвярджае ўжо згаданую прыказку.)

Аналіз: Відавочна, што ў нямецкай мове панядзелак успрымаецца як ідэальны дзень для пачатку новага тыдня, сімвалізуючы новыя магчымасці і матывацыю. Наадварот, у беларускай культуры, панядзелак часта лічыцца цяжкім і няўдалым днём для пачатку важных спраў.

Нямецкая мова	Беларуская мова
2. <i>Dienstag ist der beste Tag für neue Projekte.</i> (Аўторак – лепшы дзень для новых праектаў.)	Аўторак успрымаецца як больш спрыяльны дзень для пачатку новых спраў (“У аўторак – добрая дарога, а ў сераду – спрыяльная справа”). Гэта можа быць звязана з тым, што людзі ўжо адаптаваліся да працоўнага рытму пасля панядзелка.

Аналіз: Абодва варыянты падкрэсліваюць аўторак як дзень, калі можна актыўна пачынаць новыя справы. Гэта можа быць звязана з тым, што пасля панядзелка людзі ўжо больш гатовы да працы і планавання.

Нямецкая мова	Беларуская мова
3. <i>Wer am Mittwoch heiratet, hat Glück bis ans Ende seiner Tage.</i> (Хто ў сераду вырашыць ажаніцца, будзе шчаслівы да канца сваіх дзён.)	Прыказка “ <i>Серада – з сярэдзіны тыдня</i> ” падкрэслівае яе становішча як своеасаблівай мяжы, часу для падвядзення вынікаў першай паловы тыдня і карэктроўкі планаў на астатнюю.

Аналіз: Нямецкамоўная прыказка адлюстроўвае сераду як асаблівы дзень для заключэння шлюбу, сімвалізуючы баланс і стабільнасць. Для беларусаў серада, размешчаная ў сярэдзіне тыдня, лічыцца спрыяльным часам для прыняцця важных рашэнняў, бо людзі ўжо адаптаваліся да працоўнага рытму.

Нямецкая мова	Беларуская мова
4. <i>Am Donnerstag wird der Tisch gedeckt.</i> (У чацвер стол накрываюць.)	Чацвер асацыіруецца з набліжэннем выходных, часам падрыхтоўкі да будучых падзей (“ <i>На чацвер – пачуй, на пятніцу – бяры</i> ”)

Аналіз: Абедзве версіі гавораць пра падрыхтоўку, але беларуская версія мае больш глыбокія культурныя асацыяцыі з набліжэннем выхадных і святаў.

Нямецкая мова	Беларуская мова
5. <i>Am Freitag den Fisch kaufen.</i> (У пятніцу рыбу купляюць.) [3].	Пятніца – доўгачаканы дзень, які сімвалізуе заканчэнне працоўнага тыдня і пачатак адпачынку (“У пятніцу начуюць, у суботу гуляюць”) “ <i>Хто ў пятніцу смяецца, той у нядзелю плача.</i> ” (Папярэджвае аб празмернай веселасці.) “ <i>Сем пятніц на тыдні.</i> ” (Гавораць пра чалавека, які часта мяняе свае рашэнні.)

Аналіз: Першая прыказка звязана з традыцыяй пакупкі рыбы ў пятніцу, што можа быць звязана з рэлігійнымі звычаямі (напрыклад, пост). Абодва варыянты падкрэсліваюць важнасць пятніцы як дня для пакупак і падрыхтоўкі да выхадных.

Нямецкая мова	Беларуская мова
6. <i>Samstag ist der Tag für den großen Einkauf.</i> (Субота – дзень вялікіх пакупак.)	Субота традыцыйна адводзіцца для правядзення часу з сям’ёй, сябрамі і для пакупак (“ <i>Субота – для шопінгу, нядзеля – для адпачынку</i> ”). “ <i>У суботу – праца, у нядзелю – гультайства.</i> ” (Паказвае на розніцу паміж працоўным і выхадным днём.)

Аналіз: У выніку праведзенага аналізу становіцца відавочным, што субота часта выкарыстоўваецца для пакупак і выканання хатніх спраў у абедзвюх культурах, што робіць гэты дзень важным для планавання сямейных спраў.

Нямецкая мова	Беларуская мова
7. <i>Der Sonntag ist der Tag der Ruhe.</i> (Нядзеля – дзень адпачынку.) <i>Sonntagskind, Glückskind.</i> (Дзіця нядзелі – дзіця шчасця.) – Гэтая прыказка звязвае дзень нараджэння з поспехам.	Нядзеля ўспрымаецца як дзень адпачынку, спакою і духоўнага развіцця (“ <i>Нядзелька – Божы дзень</i> ”) [1].

Аналіз: Абедзве прыказкі сапраўды маюць агульны сэнс, але прыказка “Дзіця нядзелі – дзіця шчасця” падкрэслівае ўдачу і поспех, звязаныя з нараджэннем у нядзелю, а прыказка “Нядзелька – Божы дзень” акцэнтует увагу на рэлігійным і духоўным значэнні нядзелі.

Агульныя назіранні:

❖ Народная мудрасць надзяляе кожны дзень тыдня сваімі ўнікальнымі характарыстыкамі і ўплывам на жыццё чалавека.

❖ Прыказкі адлюстроўваюць практычны вопыт і назіранні людзей за плынню часу і яго ўплывам на розныя сферы жыцця.

❖ Стаўленне да пэўных дзён тыдня можа адрознівацца ў розных культурах, але агульная тэндэнцыя падзяляць тыдзень на працоўныя і выхадныя дні прасочваецца даволі выразна.

У ходзе даследавання нямецкіх і беларускіх прыказак пра дні тыдня і іх інтэрпрэтацыі ў абедзвюх мовах былі выяўлены значныя культурныя і моўныя паралелі, а таксама адрозненні, якія адлюстроўваюць унікальныя аспекты светаўспрымання двух народаў. Аналіз паказаў, што прыказкі служаць не толькі сродкам перадачы мудрасці і жыццёвага досведу, але і важным элементам культурнай ідэнтычнасці.

Акрамя таго, даследаванне падкрэсліла важнасць захавання і вывучэння фальклорнай спадчыны як сродку разумення культурных адрозненняў і падабенстваў. Прыказкі пра дні тыдня не толькі ўзбагачаюць мову, але і служаць адлюстраваннем каштоўнасцей, норм і ўяўленняў пра час у грамадстве.

Такім чынам, вынікі дадзенага даследавання могуць быць карысныя як для лінгвістаў, так і для культуролагаў, а таксама для ўсіх, хто цікавіцца пытаннямі міжкультурнай камунікацыі. У да-

лейшым мэтазгодна прадоўжыць вывучэнне іншых аспектаў фальклору абедзвюх культур для больш глыбокага разумення іх узаемасувязей.

Спіс выкаравстаных крыніц

1. Беларуская міфалогія: [сайт]. – URL: <https://wawkalaki.ucoz.ru/index/awtorak/0-138> (дата обращения: 08.04.2025).
2. Keine Angst vor Montag: Bestens in die neue Woche starten: [сайт]. – URL: <https://www.webrestaurant.at/keine-angst-vor-montag/> (дата обращения: 08.04.2025).
3. Woher kommt eigentlich das Fisch-Freitag-Ritual?: [сайт]. – URL: <https://www.iglo.de/tradition> (дата обращения: 08.04.2025).